

Тяжкун Л. В.,
здобувачка вищої освіти
Науковий керівник: Залізнюк В. П., доктор наук
з державного управління, професор,
професор кафедри світової економіки
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МАЛІ ТА СЕРЕДНІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ДРАЙВЕРИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ РЕГІОНІВ

В умовах сучасних викликів та післявоєнної трансформації мале і середнє підприємництво (МСП) стає ключовим елементом відновлення національного господарства, забезпечуючи гнучкість регіональних ринків та соціальну стабільність. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку дієвих інструментів підтримки бізнесу, що здатні нівелювати наслідки економічної турбулентності. Метою роботи є аналіз ролі МСП як драйверів економічної стійкості територіальних одиниць та визначення напрямів їх стратегічного розвитку через призму інтернаціоналізації та екологічної відповідальності.

Як зазначають у своїх працях Ліба Н. С. та Котубей Ю. І., мале і середнє підприємництво виступає фундаментом для формування адаптивної моделі розвитку, орієнтованої на внутрішні ресурси громад та інноваційні підходи в управлінні [1]. Здатність таких суб'єктів швидко переорієнтовувати виробничі потужності дозволяє зберігати високий рівень зайнятості навіть у кризові періоди. Висока концентрація приватних ініціатив на місцях створює умови для конкуренції, що стимулює наповнення місцевих бюджетів та розширення асортименту товарів і послуг. Це робить регіональні системи менш вразливими до зовнішніх шоків, оскільки економіка стає децентралізованою та багатовекторною.

Важливу роль у забезпеченні стабільності відіграє правове поле, зокрема згідно статті 4 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», державна політика спрямована на створення сприятливих умов для зростання конкурентоспроможності бізнесу та спрощення доступу до фінансових ресурсів [2]. Нормативне регулювання стає гарантом захисту прав підприємців та основою для довгострокового планування інвестицій. Ефективна взаємодія між державними інституціями та приватним сектором дозволяє мінімізувати бюрократичні бар'єри, що безпосередньо впливає на темпи відновлення інфраструктури. Основні пріоритети такої підтримки та їхній вплив на стійкість відображено нижче.

Таблиця 1. Вплив факторів підтримки МСП на регіональну стійкість

Напрямок підтримки	Економічний ефект для регіону	Соціальний ефект
Фінансово-кредитна допомога	Зростання капіталізації місцевого бізнесу	Створення та збереження робочих місць
Спрощення регуляцій	Зниження частки тіньової економіки	Активізація самозайнятості населення
Інноваційна підтримка	Технологічне оновлення виробництва	Підвищення кваліфікації кадрів

Джерело [4]

На думку М. Русняк, в умовах глобальної нестабільності стратегія інтернаціоналізації стає необхідним кроком для диверсифікації ризиків та виходу українських МСП на міжнародні ринки [3]. Інтеграція у світові ланцюги створення вартості забезпечує доступ до нових технологій та іноземних капіталів. Вихід за межі локального ринку зміцнює фінансову автономність підприємств, що позитивно відображається на стійкості регіону їхнього базування. Підприємства, що орієнтовані на експорт, приносять валютну виручку та впроваджують передові стандарти якості, що підвищує загальний рівень ділової активності в країні.

Як зазначають дослідники, сучасний розвиток бізнес-середовища неможливий без впровадження системи екологічної відповідальності, яка стає обов'язковим компонентом сталого зростання [4]. Екологізація процесів дозволяє зменшити витрати ресурсів та відповідати вимогам європейських стандартів. Впровадження «зелених» технологій на рівні малих підприємств сприяє покращенню екологічного стану територій та створює позитивний імідж регіону для міжнародних донорів. Соціально відповідальний бізнес не лише забезпечує економічний приріст, а й формує якісно нове середовище для життя громади, що є базисом довгострокової стійкості.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що малий та середній бізнес дійсно є драйвером регіонального розвитку завдяки своїй адаптивності та здатності до модернізації. Виконання мети дослідження підтвердило, що через механізми державної підтримки, інтернаціоналізацію та впровадження екологічних стандартів досягається комплексна економічна безпека. Стійкість регіонів безпосередньо залежить від інтенсивності підтримки підприємницьких ініціатив, які трансформують виклики у нові можливості для територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Ліба Н. С., Котубей Ю. І. Мале і середнє підприємництво як драйвер економічної стійкості та регіонального розвитку в умовах післявоєнної трансформації України. Електронний журнал "Ефективна економіка". 2025. № 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.23>(дата звернення: 03.05.2026).

2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI : станом на 28 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>(дата звернення: 03.05.2026).

3. Русняк М. Стратегія інтернаціоналізації малих і середніх підприємств України в умовах глобальної економічної турбулентності. Економіка та суспільство. 2025. № 82. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-158>(дата звернення: 03.05.2026).

4. Mykolenko I., Yalovega D., Lysenko V. Environmental responsibility system of small and medium-sized enterprises: current state and development directions. Ukrainian journal of applied economics and technology. 2025. Т. 2025, № 4. С. 52-56. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-4-9>(дата звернення: 03.05.2026).

Хамініч С. Ю.,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри соціально-економічних дисциплін

Бринзело Д. О.,

Дніпровський державний університет внутрішніх справ
м. Дніпро

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ДРАЙВЕР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах трансформації економіки та загострення безпекових викликів для України особливого значення набуває розвиток територіальних громад як базового рівня соціально-економічної системи держави. Децентралізація, яка стала однією з ключових реформ останніх років, відкрила нові можливості для місцевого розвитку, але водночас поставила перед громадами складні завдання щодо забезпечення економічної спроможності, конкурентоспроможності та стійкості. У цьому контексті інтелектуальний капітал постає не лише як ресурс розвитку, а як стратегічний чинник національної безпеки.

Інтелектуальний капітал охоплює сукупність знань, навичок, компетенцій, інноваційного потенціалу, а також соціальних зв'язків і довіри в межах громади. Його складовими традиційно вважають людський, структурний та соціальний капітал. Саме ці елементи визначають здатність громади генерувати нові ідеї, впроваджувати інновації та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. У ситуації, коли матеріальні ресурси є обмеженими, а інфраструктура часто зазнає руйнувань, інтелектуальний капітал стає ключовим драйвером відновлення та розвитку[1].

Економічний розвиток територіальних громад дедалі більше залежить від якості людського потенціалу. Освічене, мобільне та підприємливе населення здатне створювати нові бізнеси, залучати інвестиції та ефективно використовувати наявні ресурси. Водночас відтік кадрів, демографічні проблеми та нерівномірний доступ до освіти і можливостей залишаються суттєвими викликами для багатьох громад України. Тому формування, збереження та розвиток інтелектуального капіталу мають стати пріоритетом місцевої політики.